

Banka Hesabı (Mevduat) Rehni

1.Giriş

5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 3. maddesine göre mevduat “Yazılı ya da sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle ivazsız veya bir ivaz karşılığında, istendiğinde ya da belli bir vadede geri ödenmek üzere kabul edilen para” olarak hükme bağlanmıştır.

Bir kimse bankaya para yatırmak suretiyle banka ile bir mevduat hesabı sözleşmesi akdettiğinde, bu kimse ile banka arasında bir borç ilişkisi doğmaktadır. Mevduat hesabı sözleşmesinde alacaklı mevduat sahibi, borçlu ise bankadır. Bankanın, mevduat sahibi ile arasındaki başka bir borç ilişkisinden doğan alacağını teminat altına almak amacıyla bu mevduat sahibinin uhdesindeki mevduata rehin koyması söz konusu olabilmektedir. Doktrinde bu husus, alacak rehninin bir türü olarak kabul edilmektedir.

2.Mevduat Rehninin Tanımı

Bir aynı teminat türü olan rehin ile amaçlanan, borçlunun borcunu ifa etmemesi durumunda alacaklıya, borçlunun herhangi bir şekilde rızasını almaksızın, rehin konusu malvarlığı değerinin satımından elde edilecek satış bedeli ile alacağını tahsil etmesine imkân vermektedir.

Bankacılık Kanunu m. 61’de, “4721 sayılı Türk Medenî Kanununun rehinlere ve hapis hakkına, 818 sayılı Borçlar Kanununun alacağın devir ve temlikine, takasa dair hükümleri ile diğer kanunların verdiği yetkiler ve koyduğu yükümlülükler saklı kalmak şartıyla mevduat ve katılım fonu sahiplerine ödenmesi gereken tutarları geri alma hakları hiçbir suretle sınırlandırılmaz. Mevduat veya katılma hesabı sahipleri ile kredi kuruluşları arasında vade ve ihbar süresi hakkında kararlaştırılan şartlar saklıdır. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usûl ve esaslar Kurulca belirlenir.” hükmü yer almaktadır. Görüleceği üzere TMK’nın rehne ilişkin düzenlemeleri saklı tutulmakla birlikte mevduat hesabı üzerinde banka tarafından rehin kurulması açısından herhangi bir engel bulunmamaktadır.

3.Mevduat Rehninin Özellikleri

Yukarıda da belirtildiği üzere mevduat rehni, alacağın rehni hükümlerine ve alacağın rehnine hakim olan

ilkelere tabidir. Ancak hesap rehninin niteliği gereği, kamuya açıklık gibi alacak rehnine hakim birtakım ilkeler hesap rehni başlığı altında ele alınmamaktadır.

- *Fer’ilik ilkesine* göre rehin hakkının varlığı rehne esas teşkil eden temel borç ilişkisinin varlığına bağlıdır. Bu nedenle geçerli bir rehin tesisi için, rehne esas teşkil eden alacağın geçerli olması gerekmekte, dolaşısıyla mevduat üzerindeki rehin hakkının asıl alacak muaccel olmadan yahut asıl alaktan bağımsız devri mümkün olmamaktadır.

- *Belirlilik ilkesi* uyarınca gerek mevduat üzerindeki rehnin hem kapsamının gerekse rehinle temin edilen alacağın belirli olması gerekmektedir.

- *Talilik ilkesi* ise rehin alacaklısının, asıl alacağı muaccel olmasına rağmen ödenmemiş olması durumunda, rehnin paraya çevrilmesini talep etme hakkına sahip olduğunu düzenleyen TMK m. 946’da ifadesini bulmuştur.

- TMK m. 959’da ifade edilmiş olan *bölünmezlik ilkesi* uyarınca söz konusu mevduatta yer alan mevduata ait faizler ve getiriler de banka tarafından rehinli konumdadır.

- Bir alacak üzerinde birden fazla rehin kurulması halinde, rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip sonucu paraların paylaşılması aşamasında, koyulan bu rehinler arasında bir öncelik sırası tesis edilmelidir. İşte bu husus *öncelik prensibi* olarak ifade edilmektedir.

Değinilmesi gereken bir diğer husus ise, rehin borçlusunun korunmasına ilişkin mevzuatın almış olduğu bir takım önlemlerdir. Rehinli alacaklı konumundaki banka, mevduat sahibi borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde rehin konusu mevduat üzerinden alacağını

tahsil etme yetkisine sahiptir. Bankalar özellikle bu hususta tüketiciler ile yapmış oldukları kredi sözleşmelerinde, kredi taksitlerinden birinin ödenmemesi halinde kalan taksitlerin de muaccel hale geleceğine dair hükümlere yer vermektedir. Fakat bu duruma ilişkin olarak 6502 sayılı Tüketicilerin Korunması Hakkında Kanun'un 28. maddesinde tüketiciler lehine bazı hükümlere yer verilmiştir. Buna göre; "Belirli süreli kredi sözleşmelerinde tüketicinin taksitleri ödemede temerrüde düşmesi durumunda, kredi veren, borcun tamamının ifasını talep etme hakkını saklı tutmuşsa, bu hak ancak kredi verenin bütün edimlerini ifa etmiş olması, tüketicinin de birbirini izleyen en az iki taksidi ödemede temerrüde düşmesi hâlinde kullanılabilir. Kredi verenin bu hakkı kullanabilmesi için tüketiciye en az otuz gün süre vererek muacceliyet uyarısında bulunması zorunludur." hükmü yer almaktadır.

Bankalar genellikle müşterileriyle yapmış oldukları kredi sözleşmelerinde kredi borçlusunun bankadaki tüm hak ve alacakları üzerinde bankanın rehin ve hapis hakkı olduğuna dair hükümlere yer vermektedirler. Mevduat rehni bir ayni hak, dolayısıyla mutlak hak teşkil ettiğinden bankanın üçüncü kişilere karşı bu hakkına riayet edilmesini talep etme hakkı bulunmaktadır. Bunun dışında bir üçüncü kişinin tarafından mevduat sahibinin cebri icra yoluyla takip edilmesi ve mevduat hesabının haczinin istenmesi durumunda bankanın rehin hakkına binaen yapacağı itiraz bir istihkak iddiası niteliğindedir.

4.Mevduat Rehninin Kurulması

Hesap rehninin TMK'da düzenlenen alacağın rehni hükümlerine tabi olması sebebiyle rehin kurulabilmesi için alacağın temlike elverişli ve para ile değerlendirilebilir olması gerekmektedir. Fakat ileride doğacak veya şarta bağlı olan alacaklar üzerinde rehin kurulması isteniyorsa, rehin hakkı alacağın doğması ile oluşmaktadır.

Mevduat rehni bir hukuki işlemle, bir kanun hükmü uyarınca yahut mahkeme kararıyla kurulabilir.

TMK m. 955 gereği "Senede bağlanmış olan veya olmayan alacakların rehni için rehin sözleşmesinin yazılı şekilde yapılması ve senede bağlı alacaklarda senedin teslim edilmesi" gerekmektedir. Maddede anılan yazılılık bir geçerlilik şartıdır. Yazılı rehin sözleşmesinin imzalanmasının akabinde mevduat rehninin kurulması için mevduat hesap cüzdanının teslim edilmesinin gerekip gerekmediği hususunda ise doktrinde farklı görüşler mevcuttur. Tartışmaların odak noktası ise hesap cüzdanının borç senedi niteliğini haiz olup

olmadığı oluşturmaktadır. Zira hesap cüzdanının borç senedi niteliğinde kabul edilmesi halinde mevduat rehninin kurulması için söz konusu hesap cüzdanının teslim edilmesi gerekmeyecektir. Aksi kabul edildiği takdirde mevduat rehninin kurulabilmesi için hem yazılı rehin sözleşmesi hem de hesap cüzdanının rehin alana teslimi gerekmektedir.

Eğer rehin sözleşmesinde, bankanın mevduat sahibinin hesabı üzerinde tasarruf edebilme yahut sınırlandırma yetkisi olduğuna ilişkin bir hüküm bulunmaktaysa ve bankanın mevduat sahibine karşı bir bildirimde bulunması gerektiği yer alıyorsa bankanın sözleşme uyarınca mevduat sahibine bildirimde bulunması gerekecektir. Öte yandan dürüstlük kuralı gereği böyle bir hükmün sözleşmede yer almaması halinde de bankanın mevduat sahibine bir bildirimde bulunması gerekmektedir.

5.Mevduat Rehninin Sona Ermesi

Sona erme halleri üçe ayrılarak incelenebilecektir.

- Rehnin alacağa bağlı bir hak olması sebebiyle, alacağın sona ermesiyle birlikte mevduat rehni de sona ermektedir. Dolayısıyla alacağı sona erdiren sebeplerin (ifa, ifa imkânsızlığı, alacaklı ve borçlu sıfatlarının birleşmesi, yenileme, takas vb.) mevcudiyeti halinde mevduat rehni de sona erer. Bununla birlikte cari hesap sözleşmelerinde mevduat rehni, bakiye için varlığını sürdürür. Zira TBK m. 134/2 gereği hesabın kesilmiş ve hesap sonucunun diğer tarafça kabul edilmiş olması durumunda, borcun yenilenmiş olacağı ve aksi kararlaştırılmadıkça, hesabın kesilip sonucunun kabul edilmiş olmasının güvenceyi sona erdirmeyeceği kabul edilmiştir. Dolayısıyla hesapta kayıtlı olan alacaklar, hesabın kesilmesi ve tarafların kabul etmesiyle sona ermiş olsa da arta kalan bakiye için rehin hakkı devam etmektedir. Benzer bir şekilde, TBK m.159'da da alacağın bir taşınır rehniyle güvenceye altına alınmış olmasının söz konusu alacak için zamanaşımının işlemesine engel olmayacağı, bununla birlikte alacaklının hakkını mevcut rehinden alma yetkisinin devam edeceği belirtilmiştir.

- Rehin konusu alacağın sona ermesi durumunda kural olarak mevduat rehni de sona ermektedir. Fakat mevduat hesabının kapatılması her durumda mevduat rehninin de sona ereceği anlamına gelmemektedir.

- Mevduat rehninin sona ermesi hallerinden biri de rehnin paraya çevrilmesidir. Rehin veren, borcun ifa edilmemesi halinde rehnedilen hak veya alacağın paraya çevrilmesi suretiyle rehinli alacaklıya, alacağını tahsil etme imkânı tanımaktadır.

KAYNAKÇA

DOğAN, Fahri Can: Bankacılık Uygulamasında Mevduat Rehni, İstanbul Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2018.

Daha fazla bilgi ve sorularınız için:

Av. Dr. Ata TORUN – ata.torun@hansu.av.tr

Av. Elif GİRGİN DİNÇ, LL.M – elifgirgin@hansu.av.tr

tr.hansu.av.tr | +90 216 464 12 12

© Hansu Avukatlık Ortaklığı

Hansu Avukatlık Ortaklığı, yerli ve uluslararası müvekkillerine özellikle gayrimenkul, şirketler, vergi, enerji ve fikri mülkiyet hukuku alanında hizmet veren bir avukatlık ortaklığıdır. Bu makale Türkiye’de hukuk alanındaki gelişmeleri paylaşmak amacıyla hazırlanmıştır. Hukuki bir görüş veya yönlendirme olarak düşünülmemelidir. Özel sorular ve sorunlar bakımından hukuki danışman görüşü alınmalıdır.